

ÇAĞDAŞ

b1

CONTEMPORARY EDUCATION JOURNAL

EĞİTİM

ISSN 1300-249X

AYLIK EĞİTİM - ÖĞRETİM DERGİSİ

YIL/YEAR: 34 SAYI/ISSUE: 365
HAZİRAN/JUNE 2009

*Başkent Üniversitesi Eğitim
Fakültesi ve Tekişik Eğitim
Araştırma Geliştirme Vakfı
İş Birliğiyle*

EĞİTİMDE YANSIMALAR: IX
“TÜRKİYE’NİN ÖĞRETMEN
YETİŞTİRME ÇIKMAZI”
ULUSAL SEMPOZYUMU
12-13 KASIM 2009

(Sempozyumla ilgili ayrıntılı bilgiler

www.tekisik.org adresinde bulunabilir.)

Kazım Karabekir Caddesi Öğün Han 40/85 06060 Ulus/ANKARA
Tlf: +90 0312 311 53 77 Fax: +90 0312 312 38 95
www.cagdasegitim.org

*

Sahibi/Owner

Hüseyin Hüsnu TEKİŞİK

*

Genel Yayın Koordinatörü ve Sorumlu**Yazı İşleri Müdürü/Publication Manager**

Betül TEKİŞİK TURAN

*

Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü/*Publication Editör*

M. Işık TEKİŞİK TANIŞ

*

Danışma Kurulu/Information Board

Hüseyin Hüsnu TEKİŞİK

Prof. Dr. Yaşar BAYKUL

Prof. Dr. Saim KAPTAN

Prof. Dr. Galip KARAGÖZOĞLU

Prof. Dr. M. Feyzi ÖZ

Prof. Dr. Fersun PAYKOÇ

Prof. Dr. S. İlhan SEZGİN

Cavit BİNBAŞIOĞLU

*

Hakem Kurulu/Review Board

Prof. Dr. Salih AKKAŞ (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ayhan AYDIN (Osmancazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Yahya AKYÜZ (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Neriman ARAL (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Hüseyin BAŞAR (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat BATTAL (İnönü Üniversitesi)

Prof. Dr. Gülen BARAN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Yaşar BAYKUL (Yeditepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Dilek GÖZÜTOK (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Figen GÜRİSOY (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Fitnat KAPTAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Yılmaz KAPTAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Yüksel KAVAK (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Cahit KAVCAR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Nizamettin KOÇ (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan PEKMEZCİ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK (ODTÜ)

Prof. Dr. Fulya TEMEL (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Belma TUĞRUL (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali YILDIRIM (ODTÜ)

Doç. Dr. Sadegül AKBABA (Başkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Ayşe AKSOY (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Jale ÇAKIROĞLU (ODTÜ)

Doç. Dr. Semra ERKAN (Hacettepe Üniversitesi)

Doç. Dr. İsmail GÜVEN (Ankara Üniversitesi)

Doç. Dr. Adalet KANDIR (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Kasım KARATAŞ (Hacettepe Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Burcu ALBAYRAK (Hacettepe Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Oylum AKKUŞ (Hacettepe Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. M. Metin ARSLAN (Kırıkkale Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Gülay EKİCİ (Gazi Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Sinan ERTEN (Hacettepe Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Erten GÖKÇE (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Feyyat GÖKÇE (Uludağ Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. R. Sürhat MÜNİROĞLU (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Ali Ekber ŞAHİN (Hacettepe Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN (Hacettepe Üniversitesi)

*

365. Sayıdaki Hakemler

Prof. Dr. Neriman ARAL (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Figen GÜRİSOY (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Yüksel KAVAK (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Fitnat KAPTAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nizamettin KOÇ (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Hasan PEKMEZCİ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Fulya TEMEL (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Aynur BÜTÜN AYHAN (Ankara Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN (Hacettepe Üniversitesi)

HAZİRAN/JUNE 2009 - 365 İÇİNDEKİLER/CONTENT

www.cagdasegitim.org

info@cagdasegitim.org

Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK Bir Öğretmenin Anıları: Iv: "Essah Öğretmen"	1
Gülay EKİCİ..... Biyoloji Dersi Motivasyon Anketinin Türkçe'ye Uyarlanması Adaptation Of The Biology Motivation Questionnaire To Turkish	6
Ayfer ŞAHİN..... Okuma-Yazma Becerisini Cümle Çözümleme Ve Ses Temelli Cümle Yöntemleriyle Öğrenmiş Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Erişilerinin Karşılaştırılması Comparing The Level Of Reading Comprehension Students At 4th Class Who Got Reading-Writing Skill Through Sentence Analysis And Sound Based Sentence Methods	16
Münevver CAN YAŞAR Neriman ARAL Sanat Ürünü Olarak Çocuk Resimleri Child Drawings As Art Product	24
Sedat BALYEMEZ..... Dil Bilgisi Öğretiminde Diğer Derslerden Yararlanma Taking Advantage Of Other Subjects In Grammar Teaching	32
Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi – Tekişik Eğitim Ve Araştırma Vakfı Sempozyumu Eğitimde Yansımalar IX: "Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Çıkmazı" Ulusal Sempozyumu 12-13 Kasım 2009 / Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü, Ankara	39
4. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Ankara Üniversitesi Eğitim Bil. Enstitüsü 19-21 Ekim 2009 Yeni Çıkan Kitaplar: Arifiye Köy Enstitüsü Annemle Damla Söyleşiler Yeni Çıkan Kitaplar: Çakıl Taşları Çok Yakında: Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu IV	40 41 42 43
Çağdaş Eğitim Dergisi 34. Yılıni Sürdürürken... (Yayın İlkeleri).....	44
Contemporary Education Journal In Its 34rd Publication Year (Puplication Rules)	45
Yazar Dizini / Author Index.....	46

Basım Yeri/Printing

EVREN YAYINCILIK VE BASIM SAN. TİC. AŞ

Basım Sanayii ve Ticaret AŞ Veb Ofset Tesisleri Tel.: 0312 615 54 54 (Pbx) Belgeç: 0312 615 54 55

İdare Merkezi/Address

Kâzım Karabekir Cad. Öğün Han No: 40/85 06060 Ulus/ANKARA Tel.: 0312 311 53 77 Belgeç: 0312 312 38 95

Yayın Türü/Publication Type

Yerel

Basım Tarihi/Printing Date

29 Haziran 2009

Abone Şartları/Subscription Condition

1 Ocak 2009 tarihinden itibaren yurtiçi yıllık abone bedeli 45 TL yurtdışı yıllık abone bedeli 30\$ veya karşılığı.

Her hakkı saklıdır. Dergide yayınlanan yazılarla ilgili tüm sorumluluk yazarlarına aittir.

ISSN 1300-249X

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE DİĞER DERSLERDEN YARARLANMA**TAKING ADVANTAGE OF OTHER SUBJECTS IN GRAMMAR
TEACHING****Sedat BALYEMEZ*****ÖZ**

Öğrenci, öğretimin merkezidir. Hazırlanan programlarda ve seçilen öğretim tekniğinde dikkate alınacak ilk unsur öğrencidir. Öğretim sürecinde, işlenen konu ile diğer dersler arasında ilişki kurmak, öğrenmeyi kolaylaştırır ve daha çok öğrenme sağlar. Öğretmenin önemli görevlerinden biri de öğretim sürecinde, işlenen konu ile diğer dersler arasında ilişki kurmaktır. Yapılandırmacı yaklaşım anlayışı ile hazırlanan yeni ilköğretim ve ortaöğretim programlarında, diğer derslerle ilişki kurulması gerektiği belirtilmiş, ancak bu ilişkinin hangi kazanımla ve nasıl kurulacağı açıklanmamıştır. Bu çalışmada, ortaöğretim Dil ve Anlatım dersi ile Matematik, Kimya ve Geometri dersleri arasında ilişki kurulmuş, dil bilgisi öğretiminde bu derslerden nasıl yararlanılacağı örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar sözcükler: Dil bilgisi, dil bilgisi öğretimi, Türkçe, matematik, öğretim yönetimi ve sunumu,

ABSTRACT

A student is the centre of the education. The student should be considered as the most significant factor, while preparing programs and choosing educational techniques. In teaching process, establishing a relationship between the related and the other subjects makes it easy to learn and provide more learning. One of the important duties of a teacher during the educational process is that to build a bridge between the topic being taught and the other subjects. At the primary and secondary school programs that have been prepared with an understanding constructive approach it has been mentioned that there should be a relation with other subjects; however it has not been defined with which acquisition and how it will be formed. In this study, the relationship between Language and Narration courses in secondary teaching and Maths, Chemistry and Geometry has been established. The way how to benefit from these courses in grammar teaching has been explained with examples.

Keywords: Grammar teaching other courses to benefit, Turkish-mathematics relationship, Turkish teaching

GİRİŞ

* Mamak Çağrıbey Anadolu Lisesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
e-posta: sedatbalyemez@yahoo.com

Öğrenme, sınırları kesin olarak çizilmiş ve her durumda aynı sonuçların alındığı bir süreç değil, işlenen konuya, ortama, öğrenciye göre değişik sonuçların alınabildiği bir süreçtir. Çağdaş eğitim anlayışında öğretimin başlangıcı ve merkezi öğrencidir. Bir öğretim faaliyeti, her şeyden önce öğrencinin ihtiyacına, algılama düzeyine yönelik olmalıdır (Küçükahmet, 2001). Öğretme sırasında, öğrenciye daha önce öğretilenler ile yeni öğrenilenler arasında bağlantı kurma, benzerlik ve farklılıkları saptama imkânı yaratılmalıdır (Açıkgöz, 2003). Yapılandırmacı anlayışı göre oluşturulmuş bir öğrenme – öğretme sürecinde, öğretmene düşen en önemli görevlerden biri önceki öğrenmeler ile yeni öğrenmeler arasında ilişki kurmaktır (Bıyıklı ve ark., 2008). Diğer bilgilerle ilişki kurma imkânı ne kadar çok yaratılırsa öğrenme de o kadar artacaktır.

Öğretim sürecinde, önceki bilgiler ile yeni bilgiler arasında bağlantı kurmanın en önemli yollarından biri de günlük hayatla, ders içindeki konularla ve diğer derslerle ilişki kurmaktır. İlköğretim ve ortaöğretim okullarının öğretim programlarında* hangi kazanımla hangi konu veya ders arasında bağlantı kurulması gerektiği belirtilmiş, ders içi ilişki kurulacak kazanımlar için X işareti; diğer derslerle ilişki kurulacak kazanımlar için ise T işareti kullanılmıştır. Ancak program dosyaları ayrıntılı olarak incelendiğinde, diğer derslerle ilişkilendirmenin Dil ve Anlatım – Türk Edebiyatı, Kimya – Fen ve Teknoloji, Fizik – Matematik gibi birbirine çok yakın dersler arasında ve sınırlı olarak kullanıldığı görülmüştür. Diğer derslerle veya diğer konularla bağlantı kurmak, büyük ölçüde öğretmene bırakılmıştır. Ders içi ve ders dışı bağlantı kurmak, dersi daha anlaşılır hâle getirmek konusunda öğretmenin aktif olması gerekmektedir.

Türkçe öğretimi üzerine yapılmış çalışmalarda Türkçe dersinde diğer derslerle ilişki kurmanın gerekliliği üzerinde durulmuş (Demirel, 2003; Kavcar ve ark., 2004; Öz, 2003), ancak bu ilişkinin hangi derslerle kurulacağına değinilmemiş ve örnekendirme yapılmamıştır. Calp (2005) yaptığı çalışmada dil bilgisi öğretiminde yöntemleri sıralamış, örnek ders işlenişleri vermiş ancak bu işlenişler sırasında diğer derslerle herhangi bir ilişki kurulmamıştır. Geçgel (2007) Türkçe dersi ile diğer dersler arasında nasıl bağlantı kurulacağını açıklayan önemli çalışmalardan biridir. Bu çalışmada Ömer Seyfettin’in hikâyeleri aracılığı ile Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerindeki kazanımlara nasıl ulaşılabileceği açıklanmıştır. Öztürk ve Otluoğlu (2005) ise sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin nasıl kullanılacağını açıklayan bir çalışmadır.

Çağdaş eğitim sisteminin önemli dayanaklarından birisi de Çoklu Zekâ Kuramı’dır. Bu kurama göre, sekiz farklı zekâ türü vardır ve aynı zekâ alanına giren konuların öğretiminde benzer stratejiler kullanılabilir. Türkçe öğretiminin bir alt kolu olan “dil bilgisi” alanı, hem sözel-dilsel zekâ hem de mantıksal-matematiksel zekâ ile öğrenilebilecek bir alandır (Selçuk ve ark., 2003). Bu nedenle dil bilgisi öğretiminde, mantıksal – matematiksel zekâyı dayanan Matematik, Fizik, Kimya, Fen ve Teknoloji, Biyoloji gibi derslerin bazı konuları ile ilişki kurmak mümkündür.

Bu çalışmada da ortaöğretim Dil ve Anlatım dersi öğretim programında yer alan bazı kazanımlara ulaşmada yine ortaöğretim Matematik, Geometri ve Kimya dersleri ile nasıl ilişki kurulacağı üzerinde durulmuştur. Bu çalışma, uzun süreli ve geniş kapsamlı bir araştırma projesinin ürünü değil sınıf içi uygulama ve gözlemin ürünüdür. Çalışmanın hazırlanmasındaki temel amaç, sınıf ortamında dene- nen ve olumlu sonuç alınan bazı yeni anlatım tekniklerini, eğitim ve bilim dünyasının dikkatine sunmaktır. Çalışmada ortaya atılan görüşler, pratik hayatın dışında kalan ve teoriye dayanan görüşler değil, herkes tarafından uygulanabilecek, herhangi bir maliyet gerektirmeyen, her türlü öğretim ortamında kullanılabilir görüşlerdir.

* Söz konusu öğretim programı dosyalarına <http://ttkb.meb.gov.tr> genel ağ sayfasından ulaşmak mümkündür.

Dil Bilgisi Öğretiminde Diğer Derslerden Yararlanmaya İlişkin Örnekler

Makalede sunulan örnekler hazırlanırken şöyle bir yol izlenmiştir. Dil ve Anlatım dersinin diğer derslerle ilişki kurulacak her bir kazanımı, tablo hâline getirilerek bu tablonun ilk sütununda belirlenen kazanımla ilgili bilimsel bilgilere (konu anlatımına) kısaca değinilmiş ve öğrencilerin öğrenme güçlüğü çektiği noktalar* üzerinde durulmuştur. İkinci sütunda ise, Dil ve Anlatım dersinin söz konusu kazanımı ile hangi ders arasında ne şekilde ilişki kurulacağı açıklanmıştır**.

Matematik Dersi İle İlişkilendirme

Dil ve Anlatım dersinin dokuzuncu sınıf öğretim programının IV. ünitesinde yer alan “Kelime Grupları” ile ilgili kazanımlara ulaşmada 9. sınıf Matematik dersi öğretim programının IV. ünitesi olan “Sayılar”dan yararlanılabilir:

Dil ve Anlatım

Kazanımlar: İsim tamlamalarının oluşumunu açıklar. Sıfat tamlamalarının oluşumunu açıklar.

Konu Bilgileri:

İsim tamlamasının tamlayan ve tamlanan unsurları, kendi içinde ayrı birer kelime grubu olabilir (Karahan, 2005)

Öğrenme Güçlüğü Çekilen Noktalar:

1. “Eski günlerin özlemi” kelime grubu, bir belirtili isim tamlamasıdır. Bu isim tamlamasının tamlayan unsuru “eski günlerin”; tamlanan unsuru ise “özlemi” kelimesidir.

“Eski günlerin özlemi” yapısı verilip “Altı çizili bölüm ne tür bir kelime grubudur?” diye sorulduğunda, öğrencilerin büyük bir kısmı “eski” sıfatından dolayı bu soruya “sıfat tamlaması” cevabını vermektedir. Oysa altı çizili bölümün bütünü isim tamlamasıdır.

Matematik Dersi İle İlişkilendirme

$$((5-3)+4) = ?$$

Yukarıdaki işlemin bütünü, bir toplama işlemidir. İşlemin bir parçası (5-3) şeklinde bir çıkarma işlemi olmasına rağmen, $((5-3)+4)$ işleminin bütününde bir toplama yapılması söz konusudur. (5-3) ifadesi, kendi içinde bir çıkarma işlemi olup bu işlem, sorudaki toplama işleminin bir parçasıdır.

Bu özellik ile yanda belirtilen öğrenme güçlüğüünün giderilmesi arasında şöyle bir ilişki kurulabilir:

a. $((5-3)+4) = ?$ işlemi içinde (5-3) şeklinde bir çıkarma işlemi vardır.

b. “Eski günlerin özlemi” yapısının içinde “eski günler” şeklinde bir sıfat tamlaması vardır.

c. (5-3) çıkarma işlemi, buradaki ana işlem olmayıp ana işlemin bir parçasıdır. Sadece bu işlemi dikkate alarak “Ana işlem, çıkarma işlemidir.” diyemeyiz.

d. “Eski günler” sıfat tamlaması, buradaki ana kelime grubu olmayıp ana kelime grubunun bir parçasıdır. Sadece bu tamlamayı dikkate alarak “Bu kelime grubunun bütünü sıfat tamlamasıdır.” diyemeyiz. Burada, tamlayan unsuru sıfat tamlaması olan bir isim tamlaması vardır. Kısacası “eski günlerin özlemi” kelime grubunun adı, sıfat tamlaması değil, isim tamlamasıdır, $((5-3)+4)$ işlemi ise bir toplama işlemidir.

* Öğrenme güçlüğü çekilen noktaların tespitinde öğretim esnasında ve ölçme değerlendirme sonunda edinilen gözlemler ile diğer öğretmenlerle yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır.

** Burada, öğrencinin ilişki kurulacak konuyu bildiği varsayılmaktadır. Kaldı ki, ilişki kurulan konuların tamamı, ilgili derslerin temel konularıdır.

Türkçenin doğru kullanımı konusunda sık sık görüş ayrılığının çıktığı noktalardan birisi de “*eski devlet bakanı*” mı yoksa “*devlet eski bakanı*” şeklinde mi yazılmalı / söylenmeli, tartışmasıdır. Yine 9. sınıf Dil ve Anlatım dersi “kelime grupları” konusu ile ilgili olan bu problemin çözümünde de Matematik dersinden yararlanılabilir:

Dil ve Anlatım

Kazanımlar: Sıfat tamlamalarının özelliklerini açıklar. Sıfat tamlamalarının oluşumunu açıklar.

Konu Bilgileri:

Belirtisiz isim tamlamasının iki unsuru arasında daimi bir ilişki mevcuttur. Tamlamada iki unsur arasına başka bir unsur giremez ve unsurlar yer değiştiremez. (Karahan, 2005). “*Millî Eğitim eski Bakanı*”, “*Konya eski Milletvekili*” gibi yapılar, Türkçenin özelliklerine aykırıdır. “*Eski*” sıfatı, iki unsurun arasında değil, tamlamanın başında bulunmalıdır (Karahan, 2005).

Öğrenme Güçlüğü Çekilen Noktalar:

1. “*Eski devlet bakanı*” kelime grubu bir sıfat tamlamasıdır. Bu tamlamanın sıfat unsuru “*eski*”; isim unsuru ise “*devlet bakanı*”dır.

Öğrenciler, bu tamlamayı “*eski devlet/bakanı*” gibi değerlendirip “*var olan bir devletin eskiliği veya yeniliği düşünülmemeyeceği*” için yanlış olarak kabul etmekte, doğru yazım olarak “*devlet eski bakanı*” yapısını görmektedirler. Oysa bu şekilde bir kullanım yanlıştır (Eker, 2005)

Kimya Dersi İle İlişkilendirme

Dil ve Anlatım dersinin dokuzuncu sınıf öğretim programının IV. ünitesinde yer alan “Kelime Grupları” ile ilgili kazanımlara ulaşmada 9. sınıf Kimya dersi öğretim programının II. ünitesi olan “Bileşikler”den yararlanılabilir:

Dil ve Anlatım

Kazanımlar: Kelime gruplarının oluşma nedenini açıklar.

Konu Bilgileri:

Kelime grubu, bir varlığı bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya

Matematik Dersi İle İlişkilendirme

$$2(5.3) = ?$$

Yukarıdaki işlem, bir çarpma işlemidir. 2 sayısı ne sadece 5 rakamının ne de sadece 3 rakamının çarpanıdır. Bu işlemde 2 sayısı, parantez içinde verilen bölümün tümünü etkilemekte, parantez içindeki bölümün çarpanı olmaktadır.

Bu özellik ile yanda belirtilen öğrenme güçlüğüünün giderilmesi arasında şöyle bir ilişki kurulabilir:

a. (5.3) bir çarpma işlemidir. Bu çarpma işleminin başına getirilen 2 sayısı, işlemdeki herhangi bir sayıyı değil, işlemin bütünü etkiler.

b. “Devlet” ve “bakan” sözcükleri birleşerek “*devlet bakanı*” şeklinde bir isim tamlaması oluşturur. Bu tamlamanın başına getirilen herhangi bir sözcük, tamlamadaki sözcüklerin **sadece birini değil**, tamlamanın bütünü etkiler. “*Eski devlet bakanı*” şeklindeki bir tamlama “*eski devlet / bakanı*” şeklinde değil “*eski / devlet bakanı*” şeklinde parçalanır.

c. Dildeki bu yapıyı *eski (devlet bakanı)* şeklinde düşündüğümüzde, matematikteki $2(5.3)$ işlemi ile olan ilişkisini ve benzerliği daha net olarak görürüz.

Kimya Dersi İle İlişkilendirme

1. Sodyum bir elementtir ve simgesi Na’dır.

Klor bir elementtir ve simgesi Cl’dır.

Sodyum ve Klor birleşerek “NaCl” şeklinde yeni bir bileşik oluşturur (Anonim, 2008). Bu bileşiğin yapısında iki element vardır ama ortaya çıkan ürün tektir.

belirtmek üzere belli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir. Kelime grupları birden fazla kelimedenden oluşur ancak tek kelime gibi görev yapar (Karahana, 2005).

İkiden fazla kelimeli kelime gruplarında iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan başka kelime grupları olabilir (Karahana, 2005).

Sıfat tamlamasında unsurların biri veya hepsi, kendi içinde ayrı birer kelime grubu olabilir (Karahana, 2005).

Öğrenme Güçlüğü Çekilen Noktalar:

1. Kelime grubunda birden fazla kelime olduğu için öğrenciler bunu tek bir kelime gibi değerlendirirken zorlanmaktadırlar.

2. “*Büyük bir masanın etrafı*” kelime grubu bir isim tamlamasıdır (Anonim, 2007) ve ilk olarak “*büyük bir masanın / etrafı*” şeklinde ayrılır. Oysa buradaki “**büyük**” sıfatından hareketle öğrenciler bu grubu “*büyük / bir masanın etrafı*” şeklinde ayırmaktadırlar.

3. “*İki büklüm adam*” kelime grubu, bir sıfat tamlamasıdır. Bu tamlamanın sıfat unsuru “*iki büklüm*”, isim unsuru ise “*adam*” kelimesidir. “*İki büklüm*” yapısı, kendi içinde bir sıfat tamlamasıdır. Bu sıfat tamlaması, başka bir tamlamanın içine “**sıfat unsuru**” olarak girmiştir. Bu yapı ilk olarak “*iki büklüm / adam*” şeklinde ayrılır. Ancak öğrenciler, bir sıfat tamlamasının başka bir tamlama içine girebileceğini kavrayamadığı için bu yapıyı “*iki/büklüm/adam*” şeklinde ayırıp “*adam*” kelimesinin iki tane sıfat aldığını düşünmektedirler.

Bu özellik ile yandaki “*öğrenme güçlüğü çekilen noktalar 1. madde*” arasında ilişki kurulabilir.

a. “Sodyum” ve “klor”un ayrı birer element olması gibi “eski” ve “kapı” da ayrı birer kelimedendir. “*NaCl*”, yapısında iki element bulunan ayrı bir maddedir ve “yemek tuzu”dur, “**eski kapı**” da yapısında iki sözcük bulunan ayrı bir kelime grubudur. “*NaCl*” tek bir madde gibi, “**eski kapı**” da tek bir kelime gibi değerlendirilir.

2. Oksijen (O), hidrojen (H) ve kalsiyum (Ca) ayrı birer elementtir.

Hidrojen ve oksijen birleşiminde “**hidroksit**” (OH)⁻ şeklinde yeni grup oluşur.

Bu hidroksit, kalsiyum (Ca⁺²) ile birleşince “**kalsiyum hidroksit**” Ca(OH)₂ şeklinde yeni bir bileşik oluşur (Anonim, 2008).

Bu özellik ile “*öğrenme güçlüğü çekilen noktalar 2. ve 3. madde*” arasında şöyle bir ilişki kurulabilir:

a. Oksijen ile hidrojen birleşerek “hidroksit”i oluşturur. (OH)⁻

b. “Büyük”, “bir”, “masa” sözcükleri birleşerek “**büyük bir masa**” şeklinde sıfat tamlaması kurar.

c. “İki” ve “büklüm” sözcükleri birleşerek “**iki büklüm**” şeklinde bir sıfat tamlaması kurar.

d. (OH)⁻ grubu, Ca elementi ile birleşir. Bu birleşmenin yapısı “Ca/(O/H)₂” şeklinde değil “**Ca/(OH)₂**” şeklinde gösterilir.

e. “*Büyük bir masa*” kelime grubu “etraf” kelimesi ile isim tamlaması kurabilir. Bu tamlama, “*büyük / bir masanın etrafı*” şeklinde değil “**büyük bir masanın / etrafı**” şeklinde ayrılır.

f. “*İki büklüm*” kelime grubu, “*adam*” kelimesi ile bir sıfat tamlaması kurabilir. Bu tamlama “*iki/büklüm/adam*” şeklinde değil “**iki büklüm / adam**” şeklindedir.

Geometri Dersi İle İlişkilendirme

Geometri dersinde başarılı olmanın en önemli yolu, çok yönlü düşünebilmek, daha önce öğrendiği bütün geometrik şekillerin özelliklerini soru üzerinde uygulayabilmektir. Örneğin yamuk ile ilgili bir soruyu doğru çözebilmek için, verilen soruda bir dik üçgen veya dikdörtgen çizmek ve bunların kenar ve açı özelliklerinden yararlanmak gerekir.

Aynı durum dil bilgisi soruları için de geçerlidir. Ancak öğrenciler dil bilgisi sorularının çözümünde geçmiş konulardan yararlanma yoluna gitmemekte, sadece verilen noktadan hareket etmektedirler. Geometri sorusu ile karşılaşınca çok yönlü düşünen, verilen soru içinde başka şekiller ve ipuçları arayan bir öğrenci, aynı bakış açısının dil bilgisi sorularında da işe yarayacağını farkında değildir. Oysa dil bilgisindeki bütün konular, birbirini tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı niteliktedir. Dik üçgenin özellikleri kullanılarak bir yamuk sorusu nasıl çözülmüyorsa, ses bilgisi kullanılarak da sözcükte yapı ile ilgili sorular çözülebilir. Bu durum şöyle örneklendirebilir[†]:

Öğrencilere “Anlattığı, kelimesinde sıfat-fiil eki var mıdır?” şeklinde bir soru yöneltildiğinde alınan cevap genellikle “Hayır.”dır. Çünkü öğrenci, sıfat-fiil eklerini “anası mezar dikecekmış” (-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş) şeklinde bir kalıp cümle ile öğrenmiş, verilen kelimedeki ekleri de bu kalıba göre değerlendirmiştir. Oysa, dil bilgisinin diğer konuları ile bağlantı kurduğunda “ünsüz benzeşmesi” kuralından dolayı (Barın ve Demir, 2006), “-dik” sıfat-fiil elindeki “d” sesinin “t” sesine dönüştüğünü; “ünsüz yumuşaması” kuralından dolayı da (Barın ve Demir, 2006) “-dik” sıfat-fiil elindeki “k” sesinin “ğ” sesine dönüştüğünü görecekler. Dolayısıyla aynı soruya “Evet, ‘anlattığı’ kelimesinde -dik sıfat-fiil eki vardır.” cevabını verecektir. Benzer ilişki, dil bilgisinin birçok konusundada daha kurulabilir. Geometri soruları çözülmürken soruya nasıl yaklaşıyorsa dil bilgisi sorularına da aynı şekilde yaklaşılmalıdır. Bu davranışı kazanan bir öğrenci, dil bilgisi sorularının çözümünde daha başarılı olacaktır.

Öğretim programları incelendiğinde gerek Dil ve Anlatım gerekse de diğer derslerin öğretimine ilişkin daha birçok örneğe rastlanılacaktır. Yapılandırmacı eğitim anlayışında, her öğrenciye hitap edebilmek için bilginin biçimine ve etkinliklere çeşitlilik getirilir (Açıkgöz, 2003). Bilgi çeşitliliğinin yanında, bilginin sunuluşunda da çeşitlilik sağlandığı takdirde daha çok öğrenme sağlanacaktır. Bu çalışmadaki görüşler de bilgi sunuluşu için yeni yollar önermekte, mevcut anlatım tekniklerini bu yolla zenginleştirmeyi hedeflemektedir. İlişki kurulan konuları bilen bir öğrenci, çalışmaya konu olan dil bilgisi kazanımlarını daha kolay edinecektir. Bu konuların öğretim programlarında yer alması, Dil ve Anlatım dersi ile söz konusu dersler arasında ilişki kurmayı daha da kolaylaştıracaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yukarıda ortaya konulan bilgiyi sunuş önerileri, öğretim sürecinde uygulandığında özellikle sayısal yeteneği gelişmiş öğrencilerin dil bilgisi konularını daha kolay öğrendikleri gözlenecektir. Araştırmalar devam ettiği müddetçe, dil bilgisi öğretiminde diğer derslerden nasıl yararlanılacağı hususunda daha faydalı çalışmaların ortaya çıkacağı muhakkaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi öğretim sürecinde “önceki bilgiler ve diğer derslerle” ilişki kurmanın gerekliliği herkes tarafından kabul edilen bir gerçek olmakla beraber bu noktada ortaya konulan çalışma sayısı yok denecek azdır. Öğretim programlarının ve ders kitaplarının hazırlanması süre-

[†] Geometri dersi ile “soruya bakış açısı, yaklaşım” ilişkisi kurulacağından ve geometri sorularının çözümünün yazı ile anlatılması zor olduğundan burada konu anlatımına değinilmemiştir.

cinde bu nokta üzerinde özellikle durulmalı ve hangi dersle ne şekilde ilişki kurulacağı açıklanmalıdır. Yine bu nokta, fakülte ve enstitülerde hazırlanan tezlere konu olmalı, tez hazırlayacak araştırmacılar saha taramalarına çıkarak öğretmenlerle görüşmeli ve örnekler derlemelidir. Bütün bu çalışmalar gerçekleştirildiğinde “dersler arası ilişki kurma”, program sayfalarında yer alan soyut ve ucu açık birer ifade olmaktan çıkıp somut ve kullanılabilir birer örneğe dönüşebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K.Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Anonim, (2007). *Dil ve Anlatım 9. Sınıf Ders Kitabı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Anonim, (2008). *Kimya 9. Sınıf Ders Kitabı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Barın, E. ve Demir, C. (2006). *Türk Dil Bilgisi 1 (Ses Bilgisi)*, Ankara: Öncü Kitap.
- Bıyıklı, C., Veznedaroğlu, L., Öztepe, B. ve Onur, A. (2008) *Yapılandırmacılığı Nasıl Uygulamalıyız?* Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Geçgel, H. (2007). Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinin İlköğretim Programlarında Kullanılabilirliği. *Dünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu*. Balıkesir: 1.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karahan, L. (2005). *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öz, M.F. (2003). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2005) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebî Ürünler ve Yazılı Materyaller*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Selçuk, Z., Kayılı, H. ve Okut, L. (2003). *Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Copyright of Cagdas Egitim Dergisi is the property of Cagdas Egitim Dergisi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.